

AgEcon SEARCH

RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

No endorsement of AgEcon Search or its fundraising activities by the author(s) of the following work or their employer(s) is intended or implied.

A NÉPFRONT FELADATAI A TERMELŐSZÖVETKEZETEKEL KAPCSOLATBAN

ERDEI FERENC*

A termelőszövetkezetek ügye a falu és a parasztság társadalmi, politikai kérdései; ez a téma méltán egyik központi kérdése a kongresszusnak, s én — bár budapesti küldött vagyok — mesterséggemnél fogva is, társadalmi-politikai mivoltom szerint is, ebben érzem magam elsősorban illetékesnek.

Kállai Gyula elvtárs fogalmazásával teljesen egyetértek abban, hogy „a népfront legfontosabb munkaterülete még hosszú ideig a falvakban lesz, és a mezőgazdaság, a termelőszövetkezetek, a parasztság segítésében nyilvánul meg.” Abban is teljesen elfogadom az általa mondottakat, hogy: „mindenekelőtt a közös gazdaság fejlesztésével kell törődnünk, de ezzel egyidőben széleskörű politikai és kulturális nevelőmunkát is kell végeznünk, a termelőszövetkezeti parasztság egységének a megteremtéséért” — hozzátéve ehhez azt is, amit a háztáji gazdaságoknál mondott. Ezeket a tétéleket szeretném én egy kissé részletezni és továbbvinni abban az értelemben, hogy mi lehet a népfront különös feladata ezeknek az életbevágó gazdaságpolitikai, társadalmi és politikai kérdéseknek a megoldásában.

Abból kell kiindulnunk, hogy a termelőszövetkezeteknek kettős természetük van: egyfelől társadalmi szervezetek, szövetkezeti társaságok, másfelől termelő nagyüzemek, vállalatok. S mindkét minőségükben sokat fejlődtek azóta, hogy létrejöttek. Tehát ha továbbfejlődésüket akarjuk előmozdítani, akkor nem elég abból kiindulni, amiket korábban gondoltunk a szövetkezetekről, hanem abból, amiknek most ismerjük őket, s a tennivalókat is ehhez kell szabni. Korábban elég volt az általános agitáció, ma azonban már éppenséggel nem elég általában a szövetkezeti demokráciára vagy a munkafegyelemre buzdítani sem a tagokat, sem a vezetőket. Mert már pontosabban kell tudnunk azt is, ami van, azt is amit tenni kell.

Nézzük először a termelőszövetkezeteket mint gazdálkodó nagyüzemet, termelő vállalatokat. Legyünk tisztában azzal, hogy egy termelőszövetkezeti közös gazdaság

* Felszólalás a Hazafias Népfront kongresszusán.

éppen olyan bonyolult és hozzáértést igénylő nagyüzem, mint egy gyár vagy egy bányá, s általános jótanácsokkal vagy éppen ráolvasásokkal itt nem megyünk sokra. Nyilvánvaló, hogy ez éppen olyan szakma, mint bármelyik iparág, s a gazdaság vezetői és a gazdaságpolitikai irányítószervek illetékesek arra, hogy annak rendje-módja szerint irányítsák és fejlesszék ezeket a nagygazdaságokat.

De mit tehet itt a népfront a maga társadalmi-politikai mozgalmi eszközeivel? Tehet egyet-mást. Általában úgy szoktuk mondani, hogy a népfront támogassa, segítse a termelőszövetkezeteket, és hasson oda, hogy más illetékes szervek is támogassák őket. Ez dicséretes törekvés, de én ajánlom, hogy fordítsuk meg a dolgot: ne a termelőszövetkezetek támogatásában versengjünk, hanem abban, hogy ki-ki végezze el minél jobban a maga dolgát (pl. a MÉK, az állatforgalmi, a gépgyárak, az alkatrészellátók, az építőipari vállalatok, a bank, a szállító vállalatok stb.) — ez lesz a leghasznosabb a termelőszövetkezeteknek is, és a segítséget hagyjuk akkorra, amikor már szakad a part, mert egy-egy ipari vagy kereskedelmi vállalat, vagy maga a termelőszövetkezet és a mezőgazdasági szervek nem tudták ellátni a maguk feladatát; ilyenkor valóban nincs más, mint segítséget kérni a hadseregtől, az iskoláktól stb.

De ha így fogjuk föl, mi lehet akkor a népfront dolga? Azt gondolom, hogy van ilyen a termelőszövetkezeteken belül is, kívül is.

A termelőszövetkezeteken kívül az, hogy szervezzünk társadalmi akciót azért, hogy minden olyan szakma és szervezet, amelynek a munkájára szüksége van a mezőgazdasági nagyüzemeknek, jobban és megbízhatóbban végezze el a maga dolgát. Egy-egy esetben olyan társadalmi nyomásra is lehet ezt fejleszteni, hogy ennek senki ne tudjon ellenállni, s még a támogatási szándék hangoztatásával se tudjon kitérni előle.

De a termelőszövetkezeteken belül is van ilyen népfront-tennivaló. Nem is kevés. Ilyen pl. a szakmai tanulás szervezése, de különösen ilyen a szövetkezeti üzemszervezési, munkaszervezési és jövedelemrészesedési problémák haladó megoldásainak előmozdítása felvilágosítással, megvitatással és a figyelemre méltó kezdeményezések felkarolásával. S itt is helye van a társadalmi nyomásnak minden olyan esetben, amikor értelenség, maradiság vagy babonás elméletek állják útját a fejlődésnek.

A termelőszövetkezetek azonban társadalmi szervezetek is. A tagok tehát nemcsak egy nagyüzem tulajdonosai és dolgozói, hanem társadalmi és kulturális életük és feladataik is vannak. Nyilván itt még többet tehet a népfront, s itt sokoldalúbban és közvetlenebbül folyhat bele a termelőszövetkezeti közélet alakulásába.

Itt van a tere mindenekelőtt a szövetkezeti demokrácia ápolásának és fejlesztésének. A gazdaságban, a termelőmunkában mindenkinek megvan a maga kötelessége, de a közgyűlésen, az elhatározások megvitatásában, a háztáji gazdaságok

ügyeiben, az egyes posztokra való választásokban mindenkinek szava van — ez a szövetkezeti demokrácia. S még szívós társadalmi-politikai harcra van szükség, hogy ez teljesen kibontakozzék.

A szociális-kulturális ügyek és a munkaügyek intézése is nagyon fontos területe a termelőszövetkezetek társadalmi tevékenységének. Körülbelül mindazt, amit az állami vállalatoknál a szakszervezet lát el, azt a termelőszövetkezetnek magának kell elvégeznie. S bár e téren már eddig is igen figyelemre méltó munkát végzett a népfront, még nagyon sok a tennivalója a Termelőszövetkezeti Tanáccsal együtt.

A legnagyobb dolog azonban a termelőszövetkezetek társadalmi-politikai viszonyaiban: a termelőszövetkezeti parasztság egységének a kialakulása.

Többen szóltak már erről, s ami a múltnak a maradványait illeti, az teljesen világos, és erre nézve teljes az egyetértés. A termelőszövetkezetekben vannak, akik középparasztok voltak, s vannak akik egykor uradalmi cselédek vagy másféle szegény-parasztok voltak. Ez az osztálykülönbség azonban elhalásra van ítélve, mert megszűntek az anyagi alapjai: a termelőszövetkezet tagjai mindnyájan tulajdonosai lettek a közös gazdaságnak. Politikai-társadalmi feladat azonban itt is van, mert küzdeni kell a maradványok ellen, ugyanakkor védeni kell a földjáradékokat is. A tennivalókat tehát — éppen a népfront tevékenységében — e téren sem lehet lebecsülni.

Én mégis inkább a termelőszövetkezeti parasztság egységének a jövő alakulására szeretném felhívni a figyelmet. A termelőszövetkezetekben ugyanis nemcsak az elhaló régi osztálykülönbségek maradványai léteznek, hanem új rétegződés is kezd kialakulni. S ezt is észre kell vennünk, tudatosan alakítani kell, mert megeshet, hogy ez veszélyes irányba kanyarodik.

Milyen új rétegződést lehet felismerni a termelőszövetkezetekben? Körülbelül azt, hogy

— van egy vezetőréteg: elnökök, brigádvezetők, szakemberek, adminisztrátorok; ezeknek teljes hivatásuk és egzisztenciájuk a szövetkezet, s a keresetük is tekintélyes (kb. a tagok 4%-a);

— vannak állandó foglalkozású, egész éven át dolgozó, biztosított keresetű tagok (kb. a tagok 25%-a);

— és vannak a szántóföldi brigádok tagjai, akiknek körülbelül félévi munkájuk van a termelőszövetkezetekben, s akiknek a legbizonytalanabb a keresete is (kb. a tagok fele).

Nos, e tekintetben is egységre kell törekedni, de ezt nem lehet a régi tételekkel megfogalmazni. És itt új problémákkal, sőt veszélyekkel kell szembenézni, s a szocialista tudat formálása is eltérően halad e rétegek szerint. A legsimább dolog a

25%-nyi fix munkahelyen dolgozóknál (nagyüzemi munkások, szakmunkások) ezek tudata és a munkához való viszonya is eszerint alakul. Már nem ilyen egyszerű a helyzet a vezetőrétegnél. Munkaviszonyuk egyértelmű és vezetői felelősségük is világos. De vajon hogyan alakul a viszonyuk a többi tagokhoz? Vannak egyszerű példák (kollektív vezetés, kölcsönös bizalom és szocialista viszony a tagokhoz), s vannak furcsa példák (kiskirálykodás, uraskodás, uradalmi intézői hang, társadalmi elszigeiélődés stb.), s ez a veszély nem kicsiny. Ez ellen az iskoláktól kezdve a népfront-bizottságokig küzdeni kell.

A legnagyobb társadalmi probléma azonban a szövetkezetek gyalogmunkás szántóföldi brigádtagjainál jelentkezik. Számukra nem teljes foglalkozás és nem is teljes egzisztencia a közösen végzett munka (még 40 Ft-os munkaegység mellett sem), tehát társadalmi viszonyaik alakulása, különösen pedig tudatuk formálódása nem egyszerű. Itt Kádár elvtársat kell idéznem: az eszme és az érdek együtt alkotja az embert. Itt is erről van szó: a kapáló-kaszáló termelőszövetkezeti tagok érdeke és foglalkozási viszonyai nagyon eltérnek attól, amit a szocialista tudathoz számításba szoktunk venni. Nekik bizony még kalkulálni és vállalkozni kell a közösen végzett korlátozott munka, háztáji gazdaság, sőt a mezőgazdaságon kívül végzett munka lehetőségeivel, mert nekik nincs biztosított bérű fix állásuk. (Bár mégis nyugdíjas állásuk van.)

Szerencsére ez a helyzet népgazdasági érdekekkel is egybeesik mindaddig, ameddig a nagyüzemen kívüli termelésre is szüksége van a népgazdaságnak. A baj ott kezdődik, amikor valamilyen elméleti okoskodásból kiindulva egyes politikusok azt kívánják a termelőszövetkezetek szántóföldi brigádtagjaitól, hogy ugyanolyan öntudatos munkások legyenek, mint akik a gyárakban dolgoznak. Ez persze nem megy, mert ahhoz olyan munkahely is kell, amit viszont csak fokozatosan lehet megteremtteni.

De azért egyáltalán nem aggasztó a helyzet. Ettől még lehet kitünő kollektív szellem, erős munkafegyelem, s a tudat is fejlődhet szocialista jellegűvé, csak nem elképzelt módon, hanem a történeti realitások talaján. Kiváló példák vannak erre, hogy csak a híres „nádudvari módszer” említsem ezek közül. Nagyszerű politikai vívmány ez: a központi vezetés okos politikája és a népi alkotó erő együttesen hozta létre, s a szakma professzorai is tanulhatnak belőle.

Nem kell magyarázat ehhez: ilyen és hasonló politikai-társadalmi kérdésekben mennyi a tennivaló a népfront fórumain. Azt azonban érdemes hozzátenni, hogy nagyszerű és lelkesítő feladatok ezek; jó élni olyan korban és olyan országban, ahol ilyen munka szólítja tettekre a hazafiat.